

Ik wist er niets van, tot een goede collega me vertelde dat ze 's nachts wakker lag: bang voor de volgende beving. Ze verhuisde van Stad naar Wirdum. De naam van dat dorp verwijst naar de verhoging in het land, de wierde, waar mensen al sinds de Romeinen en eerder hun veiligheid zochten. Zij kocht er een prachtig huis. En toen kwamen de bevingen.

Toen ik me ging verdiepen in de gevolgen van de bodembeweging, viel ik van de ene verbazing in de andere. Ik ben 'import' en associeerde het Groningse land boven de gasbel met leegte, boeren en de graanrepubliek. Maar het is "Ain wonderlaand rondom ain wondre stad", zoals het Gronings volkslied zegt: een uniek cultuurlandschap met meer dan 80 middeleeuwse kerken in kleine en middelgrote dorpen. Aan de rand staan de dichtbebouwde stadswijken van Groningen, Delfzijl of Hoogezand.

Hoe zwaar dit wonderland werd getroffen bleef veel te lang onzichtbaar. De NAM tekende de grenzen van het schadegebied, maar vertelde er niet bij: er wonen 300.000 mensen. Later bleek het effectgebied nog groter: 600.000 bewoners. De problemen begonnen lang voor de beving van Huizinge in 2012. Na een beving in Westeremden (2005) waren er al meer dan 800 schademeldingen. Maar het werd geen nieuws. En juist omdat de ervaringen van bewoners werden genegeerd kon, scheur voor scheur, de grootste ramp in generaties ontstaan. Een fiasco door onwetendheid, onderschatting en ontkenning.

Nog steeds voelen veel bewoners zich miskend en vernederd. Ik herken dat. Mijn onderzoek bestaat uit terugkoppelen wat bewoners vertellen. In de eerste jaren reageerde men er soms defensief op. "Neem ze niet te serieus", zegt men dan, want bewoners zijn "nu eenmaal emotioneel", "ze snappen het niet", "ze willen er een slaatje uit slaan", of "iedereen heeft wel eens wat." Ik vermoed dat men wilde vasthouden aan het eigen beeld van de situatie, aan reputaties, posities en bestaande werkwijzen.

En zo ontstond de situatie waar boven het gasveld zowat iedereen nadelige gevolgen ondervond, maar bewoners er te vaak alleen voor stonden. Schade is een particuliere zaak tussen bewoner en instanties. Zo heeft de wet dat bepaald. Dat de noodklok niet veel eerder luidde wijst ook op collectief onvermogen. Het gasgebied is geen eenheid, maar een lappendeken van gemeenschappen met veel breukvlakken.

Toen wij vanaf 2014 bewoners interviewden over wat zij meemaakten, bleek mijn collega niet de enige met slapeloze nachten. Alhoewel velen zich er dapper en monter doorheen sloegen, gingen sommigen eraan onderdoor. "Ik wil mijn leven terug" hoorden we. Wat betekent dat? Levens van velen waren ontwricht geraakt. Door schade aan de eigen woning vallen vanzelfsprekende zekerheden weg. Ik hoorde talloze keren dat kinderen elders gingen slapen, of dat bewoners een deel van hun huis mijden. Mensen vertellen er nuchter over, maar zeggen ook: dit is niet normaal. Het knaagt aan ze dat ze zo moeten leven.

Direct na een beving hebben veel mensen stress, soms weken lang. Daar waar de bodem het meest trilde, kunnen bewoners zich nog maandenlang onveilig voelen. En velen ervoeren desillusie over een overheid die lange tijd naar de NAM wees en toen haar grote woorden niet waar maakte. Bewoners hebben vaak de meeste stress als er weer een nieuwe brief of rapport op de deurmat valt.

Het is wrang om te merken dat alle professionals die ik spreek met ziel en zaligheid werken aan oplossingen. Maar ze lopen vaak vast. Het grootste obstakel lijkt me niet de techniek of het geld, maar het gebrek aan vertrouwen in elkaar. De eerste en gelijk belangrijkste stap lijkt me dan ook om de relaties die zijn beschadigd, van klein tot groot, te herstellen. Dat biedt hopelijk kansen om uit het moeras te ontsnappen en veilige grond te bereiken.

Tom Postmes is Hoogleraar Sociale Psychologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en wetenschappelijk directeur van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen